

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЖУРНАЛІСТИКИ

Наливайко О. О., Манченко О. Ю., Рудченко О. Ю.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У статті на основі аналізу різних джерел проаналізовано сучасний стан впровадження компетентнісного підходу в освітній процес підготовки майбутніх журналістів. Визначено, що важливим результатом професійної підготовки майбутніх фахівців журналістики є формування однієї з ключових компетентностей – інформаційно-цифрової. З'ясовано, що важливими елементами формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх журналістів є їх залучення до проектної діяльності засобами цифрових технологій, робота з іноземними та вітчизняними Інтернет-видання, розробка блогів.

Ключові слова: студент, заклад вищої освіти, підготовка, формування, інформаційно-цифрова компетентність, журналістика.

ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ЖУРНАЛИСТИКИ

Наливайко О. О., Манченко О. Ю., Рудченко О. Ю.

Харковский национальный университет имени В.Н. Каразина

В статье на основе анализа различных источников проанализировано современное состояние внедрения компетентностного подхода в образовательный процесс подготовки будущих журналистов. Определено, что результатом профессиональной подготовки будущих специалистов журналистики является формирование одной из ключевых компетенций - информационно-цифровой. Выяснено, что важными элементами формирования информационно-цифровой

компетентности будущих журналистов является их привлечение к проектной деятельности средствами цифровых технологий, работа с иностранными и отечественными Интернет-издания, разработка блогов.

Ключевые слова: студент, учреждение высшего образования, подготовка, формирование, информационно-цифровая компетентность, журналистика.

FORMATION OF INFORMATION-DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS OF JOURNALISM

Nalivayko O. O., Manchenko O. Y., Rudchenko O. Y.

Kharkiv National University named after V.N. Karazin

In the article, based on the analysis of various sources, is analyzed the present state of the implementation of the competence approach in the educational process of the preparation of future journalists. It was determined that the important result of professional training of future journalism specialists is the formation of one of the key competencies – information and digital. On the basis of work with various sources, the authors consider information and digital competence as a well-defined set of competencies in the field of information and digital technologies that direct the effective professional activity of specialists with the use of informatization and information technologies. The formation of the information and digital competence of the recipient of education is based on the creation of several individualized educational guidelines, which in turn help to deeper approach to communicative interaction with different groups and communities in the virtual educational environment, to build a dialogue with representatives of different cultures, continuing education for the introduction of life, as the end result to help students to fully realize their potential. Determined the main contradictions associated with the implementation of information and digital competence in the educational process of the modern higher education institution. Based on a detailed study of domestic experience in the formation of information and digital competence, it has been shown that due attention was not given to this issue at the level of higher education. The structure of such competence is detailed only at the level of the general education school in

connection with the implementation of the foundation of the New Ukrainian School. Thus, it is expedient to introduce the European experience of forming a digital competence in the training of specialists, intensifying the domestic process of methodological support for the development of components of information and digital competence in the preparation of future journalism specialists at the level of Higher Education Measures, creating information and digital resources for students and teachers with relevant materials on problems formation of information and digital competence. It is revealed that the important elements of formation of information and digital competence of future journalists is their involvement in the project activity by means of digital technologies, work with foreign and domestic Internet publications, development of blogs.

Key words: student, institution of higher education, preparation, formation, information and digital competence, journalism.

Постановка проблеми. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року зазначає, що вітчизняна система освіти повинна розбудовуватися з урахуванням сучасних викликів які постають у швидкоплинних умовах сьогодення, а також критичного аналізу здобутків і зосередження основних зусиль та ресурсів на вирішенні найактуальніших проблем які постають перед національною системою освіти [11]. На наш погляд найактуальнішою серед визначених проблем є послідовне здійснення інформатизації вітчизняної вищої системи освіти, впровадження в освітній процес інноваційно-цифрових технологій. Швидкі темпи інформатизації та глобалізації сучасного суспільства впливають на професійну діяльність фахівців усіх галузей. Особливо це стосується майбутніх фахівців журналістської справи, які мають володіти компетентностями для створення інформаційного продукту швидко, якісно та у різноманітних форматах, з урахуванням сучасних технологічних здобутків. У зв'язку з цим постала нагальна проблема формування у майбутніх фахівців журналістики інформаційно-цифрової компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему формування цифрової компетентності у фахівців журналістики досліджували такі вчені, як Я. Гаврилова, М.

Дяченко, О. Жовнич, В. Здоровега, А. Качкаевой, Ю. Михайличенко, І. Нагорнюк Ю. І. Чемерис. Але провівши аналіз існуючих наукових публікацій з визначеної проблеми ми дійшли висновку, що феномен формування інформаційно-цифрової компетентності потребує більш детального розгляду саме з точки зору майбутніх фахівців журналістської справи.

Мета статті – формування інформаційно-цифрова компетентності та її вплив на процес підготовки кваліфікованого фахівця журналістської справи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для визначення можливих шляхів поліпшення професійної підготовки майбутніх журналістів нами здійснено аналіз результатів низки провідних досліджень цієї важливої проблеми.

Як зазначає В. Здоровега, основним завданням ЗВО в сьогоденнішніх реаліях при підготовці майбутніх фахівців журналістики є їх залучення до практичної складової освітньої підготовки. Констатуємо, що журналістська діяльність має переважно прикладний характер та повинна орієнтуватися на практичну працю випускника у ЗМІ, він підкреслює, що майбутній компетентний фахівець журналістики повинен вміти вчитися впродовж всього життя та акцентує увагу на залученні інформаційно-цифрових технологій, як запоруки успішності в подальшій професійній діяльності [6].

Провівши аналіз наукових джерел було визначено, що у сучасній науці немає узгодженої точки зору щодо визначення поняття «компетентність» тому на наш погляд найбільш доцільним буде взяти визначення наведене з державного нормативно-правового акту, а саме з міністерських методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, де компетентність визначається, як: «динамічна комбінація знань, вмінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, яка визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [7].

Інформаційно-цифрова компетентність, як, і інші ключові компетентності не має єдиного визначення. О. Жерновникова характеризує її як універсальні способи

передачі, отримання, пошуку, обробки, надання, узагальнення, систематизації, перетворення інформації в знання [3, с. 223].

С. Скотт розуміє інформаційно-цифрову компетентність як здатність використовувати цифрові медіа та засоби ІКТ, з чітким розумінням та критичним підходом до оцінки різноманітних аспектів цифрових медіа та медіа контенту, особливу увагу вчений особливо приділяє умінню ефективно проводити комунікацію у різних життєвих ситуаціях [13].

З огляду на проведений аналіз, ми розглядаємо інформаційно-цифрову компетентність як чітко визначену сукупність компетенцій у галузі інформаційно-цифрових технологій, які направлені на ефективну професійну діяльність фахівця з використанням сучасних засобів інформатизації і інформаційних технологій [10]. Важливим елементом формування інформаційно-цифрової компетентності є створення індивідуалізованих навчальних рекомендацій для студентів, що в свою чергу допоможе їм більш ґрунтовно підготуватися до комунікативної взаємодії з різними групами та спільнотами у віртуальному просторі, компетентно будувати діалог з представниками різних культур, продовжуючи навчатися впродовж життя, а як кінцевий результат допомагатиме студентам повністю реалізувати свій потенціал.

М. Дяченко зазначає, що сучасний рівень журналістської освіти у ЗВО під впливом інформаційних та інструментальних технологій здебільшого не забезпечує формування й розвитку творчої особистості майбутнього журналіста та підготовку його до професійно-творчої діяльності [2, с.11].

Вчена Л. Нагорнюк констатує, що ефективній моделі формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх журналістів сприяє: технологічність освітнього процесу з залученням засобів ІКТ (аудіовізуальних, аудіальних та електронних засобів масової комунікації) та реалізація навчально-творчого потенціалу студентів з акцентом на їх самостійність [9].

Ю. Михайличенко розглядає формування інформаційно-цифрової компетентності засобами використання електронних ЗМІ. Вчена у своїх роботах

акцентує увагу на специфіці формування вищезазначеної компетентності у студентів факультетів журналістики за допомогою використання електронних періодичних видань та Інтернет-ресурсів. Найбільш визначним джерелом розвитку цифрових умінь та навичок здобувачів освіти є вебпортал PressDisplay, який надає користувачам доступ до останніх номерів більш ніж 3000 газет і журналів, в основному іноземними мовами. [8].

Цінними для нашого дослідження є результати отримані І. Чемерис, зокрема вчена у своєму дисертаційному дослідженні направленому на формування професійної компетентності майбутніх журналістів особливо виділяє важливість застосування цифрових технологій при їх підготовці. Вчена визначає провідну роль інформаційно-цифрових технологій у підготовці сучасного журналіста та вносить ряд пропозицій для більш ефективної підготовки майбутніх фахівців журналістської справи, головною з яких є введення спеціальності «медіаосвіта» [12].

Відповідно на основі цих результатів можна зробити висновок, що зі змінами, які відбуваються у сучасному суспільстві, його технологізації та інформатизації, змінюється і роль сучасного журналіста. Так в залежності від того, у якому виді ЗМІ буде працювати майбутній фахівець (Інтернет ЗМІ, цифрові аналоги друкованих ЗМІ, блоги тощо), перед ним постане нагальна потреба підлаштування під нові виклики, котрі постають перед компетентним професіоналом журналістики.

Сьогодні з'являється багато нових журналістських професій, найважливішою професійною складовою яких є сформована інформаційно-цифрова компетентність. До них можна віднести:

- редактор-агрегатор, основна робота якого спрямована на акумулювання інформації, відбір об'єктивного та цікавого корисного контенту, оприлюднення матеріалів на різних платформах;
- мобільний журналіст (стрінгер), обов'язок якого знаходити інформацію без використання мережі Інтернет;

- журналіст-аналітик, спроможний працювати з великими базами даних, опрацьовувати статистику та на їх основі виявляти закономірності;
- мультимедіа продюсер – відповідальний за загальний інформаційний комплекс;
- редактор співтовариства в Інтернеті (SMM) – формує групи за інтересами у соціальних мережах, підтримує дискусію на належному рівні, відповідає на поставлені питання та надає оперативну допомогу користувачам [4; 5; 12].

Нові професії журналіста вимагають нових технологій його професійної підготовки, найпоширенішими з яких нині є інформаційно-цифрові. Використання цифрових технологій в освітніх цілях допомагає підвищити загальний рівень підготовки майбутніх журналістів та залучати передовий досвід з інших країн. Серед найбільш поширених на сьогоднішній день засобів інформаційно-цифрової підготовки майбутніх журналістів варто відзначити Інтернет-видання та блоги. Інтернет-видання дозволяють студентам-журналістам отримати найсвіжішу інформацію про події у світі, знайомитися з різними поглядами на ці факти та виробляти власне бачення [4].

О. Жовнич відносить професійні блоги (інтернет-щоденники, інтернет-журнали) до найбільш ефективних засобів формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх журналістів. Зокрема, вчена вбачає основну мету ведення професійних блогів у розвитку умінь висловити свою думку, оцінку, розгорнуте судження на задану тематику на основі цього формуються також навички ведення блогів, що в майбутньому може стати однією зі складових професійної діяльності журналіста [4].

Звертаючись до провідного досвіду формування інформаційно-цифрової компетентності фахівців різних галузей, Європейською комісією створено Рамку цифрової компетентності для громадян (скорочена назва – DigComp), (DigComp 2.0: Digital Competence Framework for Citizens), до якої увійшли описи дескрипторів та рівнів володіння цифровою компетентністю.

DigComp 2.0 визначає основні компоненти цифрової компетентності у 5 областях (табл. 1) [14].

Табл.1

Компоненти цифрової компетентності у 5 областях [14]

	Назва компонентів цифрової компетентності	Функції компонентів цифрової компетентності
	Інформація та цифрові дані	формулювати інформаційні потреби, знаходити та отримувати цифрові дані, інформацію та вміст; судити про відповідність джерела та його зміст; зберігати, керувати та організувати цифрові дані, інформацію та контент.
	Комунікація та співпраця	взаємодіяти, спілкуватися та співпрацювати за допомогою цифрових технологій, одночасно усвідомлюючи різноманітність культур та поколінь; брати участь у житті суспільства через публічні та приватні цифрові служби та громадянське співтовариство; для управління цифровою ідентифікацією та репутацією.
	Створення цифрового контенту	створення та редагування цифрового контенту; для вдосконалення та інтеграції інформації та контенту в існуючий набір знань під час розуміння того, як слід застосовувати авторські права та ліцензії;

		знати, як дати зрозумілі інструкції для комп'ютерної системи.
	Безпека	захист пристроїв, вмісту, особистих даних та конфіденційності в цифрових середовищах; захистити фізичне та психологічне здоров'я, а також бути в курсі цифрових технологій для соціального добробуту та соціальної інтеграції; звернути увагу на вплив цифрових технологій на навколишнє середовище та їх використання.
	Вирішення проблем	визначити потреби та проблеми, а також вирішити концептуальні проблеми та проблемні ситуації в цифрових середовищах; використовувати цифрові інструменти для реалізації інноваційних процесів; бути в курсі цифрової еволюції.

На думку вітчизняної вченої Я. Говрилової швидкий розвиток цифрових технологій, які направлені на підготовку майбутніх журналістів, активізує розширення практики розвивального навчання, використання новітніх технологій в освітньому процесі ЗВО. Серед дидактичних можливостей інтерактивних методів навчання в освітньому просторі вчена виділяє:

- ✓ посилення мотивації студентів до навчання;
- ✓ активізація навчальної діяльності здобувачів освіти;
- ✓ індивідуалізація процесу навчання, збільшення ролі самостійної діяльності студентів-журналістів;
- ✓ урізноманітнення форм подання інформації засобами цифрових технологій;

- ✓ урізноманітнення типів навчальних завдань з урахуванням сучасних вимог підготовки фахівців;
- ✓ створення навчального середовища, яке забезпечує «занурення» студента в цифровий світ, у певні соціальні і виробничі ситуації тощо [1].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Детальне вивчення вітчизняного досвіду формування інформаційно-цифрової компетентності показало, що належної уваги на рівні вищої школи цьому питанню приділено не було. Структура такої компетентності детально виокремлена лише на рівні загальноосвітньої школи у зв'язку з реалізацією засад Нової української школи. Таким чином доцільне впровадження європейського досвіду формування цифрової компетентності при підготовці фахівців, інтенсифікація вітчизняного процесу методичного забезпечення розробки компонентів інформаційно-цифрової компетентності при підготовці майбутніх фахівців журналістики на рівні ЗВО, створення інформаційно-цифрових ресурсів для студентів та викладачів з відповідними матеріалами з проблем формування інформаційно-цифрової компетентності. Найбільш доцільними для підготовки сучасних журналістів є інформаційно-комунікаційні технології, зокрема проектні методи навчання з залученням цифрових технологій, іноземні та вітчизняні Інтернет-видання та блоги.

У подальших дослідженнях планується детальний аналіз закордонного досвіду формування інформаційно-цифрової компетентності здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Гаврилова Я. Л. Інтерактивні методи навчання в професійній підготовці майбутніх журналістів // *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації* [Науково-виробничий журнал / гол. ред. О.В. Богуславський]. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2014. - №3 (19). – С. 51-54

2. Дяченко М. Д. Концептуальні засади підготовки майбутніх журналістів до професійно-творчої діяльності / Марія Дяченко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2012. – №4. – С.9-17.

3. Жерновникова О. А. Психологічний аспект реалізації дистанційних освітніх технологій у навчальний процес майбутніх учителів математики. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки.* Бердянськ, 2017. Вип. 2. С. 219-225.

4. Жовнич О.В. Проблеми професійної іншомовної підготовки майбутніх журналістів і можливі шляхи її реалізації. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія: Зб. наук. праць.* - Випуск 47. – Вінниця, 2016 – С.73-77

5. Журналистика и конвергенция: почему и как традиционные СМИ превращаются в мультимедийные / Под ред. А. Г. Качкаевой. – М., 2010. – С. 24.

6. Здоровега В. Підготовка журналістів: погляди збоку і зсередини) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/EDUCATION/pidgotovka_zhurnalistiv_poglyadi_zboku_i_zs_eredini.html

7. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii1648.pdf>.

8. Михайличенко Ю.В. Формирование англоязычной коммуникативной компетенции будущих журналистов с использованием электронных сми // Филология и литературоведение. 2015. – № 1 [Электронный ресурс]. Режим доступу: <http://philology.snauka.ru/2015/01/1136>.

9. Нагорнюк Л. Є. Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки: дис. ... канд..пед. наук : 13.00.04 / Людмила Євгеніївна. – Тернопіль, 2009. – 271 с.

10. Наливайко О. О., Наливайко Н. А. Інформаційна компетентність як результат професійної підготовки студентів. «Медична наука-2018» : Матеріали Всеукраїнської

науково-практичної конференції молодих учених (м. Полтава, 16 листопада 2018 р.) – Полтава : Українська медична стоматологічна академія, 2018. – С. 64-65.

11. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України №344/2013 від 25.06.2013 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#n10>. – Заголовок з екрану

12. Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань: дис. ... канд..пед. наук : 13.00.04 / Чемерис Інна Михайлівна. – Київ, 2008. – 244 с.

13. Scott C. The futures of learning 3:What kind of pedagogies for the 21st century? URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002431/243126e.pdf>.

14. Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S., Van den Brande, G. (2016). DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model. Luxembourg Publication Office of the European Union. [Электронный ресурс]. Режим доступу: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>

УДК 37.015.31«19/20»:613.42(045)

***ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СТАТЕВОРОЛЬОВОЇ ПОВЕДІНКИ У ШКІЛЬНІЙ
ТА ПОЗАШКІЛЬНІЙ РОБОТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ***

В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Онипченко О. І.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

Більшість дослідників розглядають статеve виховання як систему запобіжних заходів, що мають застерігати молодь від вульгарних з погляду моральності вчинків,